

MODALITĂȚI DIDACTICE DE ABORDARE A TEXTULUI LITERAR LA NIVELUL PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

THE DIDACTIC MODALITIES OF CONSIDERING THE LITERARY TEXT AT THE PRIMARY TEACHING LEVEL

*Valentina Ciobanu, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Valentina Ciobanu, PhD, Associate Professor
SPU „Ion Creanga” from Chisinau
ORCID [0000-0001-7323-6629](https://orcid.org/0000-0001-7323-6629)*

CZU 821.135.1.09:373.3

Abstract

In this article, we have referred to the modalities of considering the literary text at the primary teaching level, that have been viewed within the following three stages: pre – reading, within reading and post – reading.

There are always more ways of access, possibilities, modalities, that we can choose for realising and interpreting the literary text, while the teacher must select the most efficient ones.

The teaching staff must identify the most productive instructive modes each time for an essential understanding and analysis of the literary text, such as: the emotional considering, considering based upon the strong points, argumentative consideration.

Key-words: the emotional considering, considering based upon the strong points, argumentative consideration.

În clasele primare literatura constituie un mijloc puternic pentru ca elevii să-și lărgescă orizontul intelectual, iar textele literare reprezintă o formă de cunoaștere a realității.

Textele literare ajută elevii nivelului primar de învățământ să descopere conținuturi și forme diferite ale realității, exprimate printr-o multitudine de modalități de expresie, de a le asocia cu altele, pentru a-și extinde astfel aria cunoașterii, de la concret la abstract, ajungând la unele instrumente utile pentru a-și satisface dorința de a descoperi realitatea înconjurătoare.

”Modalitățile prin care elevii nivelului primar de învățământ sunt conduși spre înțelegerea mesajului unui text literar depind atât de conținutul tematic al textului literar, cât și de genul și specia literară în care se încadrează” [1, p. 105].

Analiza literară este o modalitate de lucru cu textul epic care îi pune pe elevi în contact direct cu eroii operei literare și-i învață să descopere și să aprecieze valențele expresive ale acesteia. Elevii nivelului primar de învățământ sunt pregătiți să realizeze o analiză elementară a textului literar.

Pe de altă parte, cadrele didactice trebuie să știe că la nivelul primar de învățământ orice text literar nu poate fi valorificat pe deplin doar prin o singură lectură, dar elevii vor înțelege mai bine textul, dacă se va realiza o analiză temeinică. A analiza un text înseamnă a delimita componentele sale prin extragerea și valorificarea conținutului de idei, precum și a mijloacelor artistice.

În manualele școlare la nivelul primar de învățământ sunt texte care au un conținut narativ, aparțin genului epic și sunt accesibile elevilor. Analizând manualele de Limbă și literatură română pentru clasele primare, constatăm că textele literare destinate elevilor au un subiect încheiat, o desfășurare logică a întâmplărilor și ajută cadrului didactic să-i orienteze spre înțelegerea mesajului acestuia.

Modalitățile didactice de abordare a textului literar nu trebuie confundate cu metodele interactive al căror scop este să ofere elevilor perspective diverse asupra unui text literar.

Diferența dintre acestea constă în aceea că modalitățile didactice au în vedere, în primul rând, găsirea unor căi de acces pentru înțelegerea textului literar.

Învățătorul claselor primare va reuși să transforme textul literar din unul static în unul dinamic cu ajutorul modalităților de abordare. Este foarte important să alegem corect modalitatea didactică potrivită și să reușim să-i ghidăm pe elevi să intre într-un dialog autentic cu textul, să-și creeze o înțelegere proprie asupra acestuia.

În opinia Florentinei Sâmihăian „modalitățile de abordare a textului literar privesc aspectele textului studiat care vor fi observate și analizate prioritar, iar metodele reprezintă felul în care se desfășoară demersul didactic”[3, p. 316].

Modalitățile didactice de abordare a textului literar operează o selecție a problematicii câmpului textului abordat. Cadrele didactice trebuie să folosească modalități diferite practicate pe diverse texte, familiarizându-i pe elevi cu o gamă largă de strategii de receptare și analiză.

În clasele primare nu este suficient doar să discutăm în baza textului literar, dar trebuie să le oferim elevilor cât mai multe posibilități de acces spre textele studiate, astfel încât aceste căi să poată fi folosite la lecturarea textelor individuale, a textelor noi. Este foarte important ca la această vârstă să reușim să le formăm elevilor competențe de analiză literară.

În continuare vom prezenta câteva dintre aceste modalități didactice de abordare a textului epic la nivelul primar de învățământ, aplicând modelul care poate fi eficient în abordarea unui text narativ în funcție de cele trei etape: *înainte de lectură, în timpul lecturii și după lectură*.

Prelectura este etapa prin care învățătorul găsește acele căi de acces spre comprehensiunea textului literar care va fi lecturat.

Considerăm că demersurile care pot fi realizate în cadrul acestei etape au un rol decisiv, întrucât anume prin această etapă cadrele didactice îi ghidează pe elevi pentru comprehensiunea textului literar și oferă informații necesare pentru înțelegerea textului literar.

Etapa lecturii se realizează prin lucrul cu textul, pe baza lecturilor succesive ale acestuia. Lecturile succesive sunt esențiale la această etapă, iar rolul învățătorului este de a-i ghida pe elevi și de a găsi acele modalități didactice care îi orientează pe elevi prin diverse întrebări și sarcini de lucru spre înțelegerea profundă și analiza textului epic.

Lectura se realizează pe baza lecturilor succesive și ne vom referi la rolul acestei etape reprezentate pe următoarele trei dimensiuni:

- nivelul înțelegerii/comprehensiunii textului literar;
- nivelul analizei textului literar;
- nivelul interpretării textului [2, p. 273].

„Prima lectură este un moment a cărui calitate determină fundamental înțelegerea, analiza și interpretarea întregului text. Acesta este motivul pentru care alegerea strategiei ce mediază prima întâlnire cu textul este extrem de importantă” [2, p. 280].

Modalitatea didactică ce trebuie urmată pentru a eficientiza înțelegerea textului literar la această etapă este ca învățătorul să formuleze o sarcină de lectură care va avea drept scop captarea atenției elevilor și această sarcină să fie focalizată fie pe înțelegerea globală a textului, fie pe un aspect important care este accesibil la primul contact cu textul.

Astfel, la studierea textului epic ”Casa părintească” de Spiridon Vangheli le putem propune realizarea următoarei sarcini: Răspundeți la întrebările: *Despre cine se vorbește în text? Care este personajul principal din textul literar?*

Lectura inițială a textului literar vizează exprimarea unor *reacții emoționale*.

În acest sens Constantin Șchiopu susține că „primul nivel este deci unul al receptării sentimentale” [4, p.17].

O modalitate eficientă de abordare a textului literar după lectura inițială sunt *discuțiile* care vizează exprimarea emoțiilor pe care le-a trezit textul literar la elevii nivelului primar de învățământ. Întrebările formulate după lectura inițială pot fi formulate în funcție de textul literar și de particularitățile de vârstă ale elevilor. Exemple de întrebări: *Ce sentimente v-a provocat lectura textului "Casa părintească" de Spiridon Vangheli ? Care a fost momentul cel mai important din text? Ce imagini v-au rămas după lectura textului?*

Prima **relectură** ocupă un loc esențial în înțelegerea și analiza textului literar.

Modalitățile de verificare a înțelegerii textului literar sunt diverse. Prin relectura textului literar vom urmări verificarea primului nivel al înțelegerii.

O modalitate eficientă de verificare a înțelegerii textului literar la această etapă sunt *exercițiile de completare*. Exemplu: *În textul "Casa părintească" de Spiridon Vangheli întâmplările se petrec în.....; Eroul principal din text este.....* .

O altă modalitate didactică pe care o recomandăm la eficientizarea înțelegerii textului literar poate fi **relectura individuală** cu creionul în mână și marcând prin semne de întrebare sau exclamare acele momente care rămân neclare pentru elevi. Lectura cu creionul în mână poate fi organizată și prin formularea de întrebări și răspunsuri.

Putem realiza la această etapă două variante de activități eficiente în baza textului literar "Casa părintească" de Spiridon Vangheli: împărțirea textului în fragmente și formularea întrebărilor: elevii formulează întrebările și așteaptă răspunsuri de la alți colegi sau învățător. Exemplu: *Ce ar trebui să cunoaștem pentru a înțelege mesajul textului "Casa părintească" de Spiridon Vangheli?*

Altă modalitate de abordare a textului literar ar putea fi discuțiile pornind de la întrebările formulate de ei înșiși: *Ce ar trebui să înțelegem prin enunțul "De era rândunică, găsea drumul acasă?"*

Modalitățile de verificare a înțelegerii textului literar sunt diferite.

Prin *relectura* textului literar vom urmări verificarea primului nivel de înțelegere a textului.

Relectura poate fi condusă și spre *activități de identificare a esenței textului*. Pentru ca elevii din clasele primare să poată identifica mai ușor esența unui text literar, putem utiliza strategii ce contribuie la eficientizarea identificării *cuvintelor-cheie* din text și la realizarea *planului de idei* în cazul textelor epice.

Modalitatea didactică de abordare a textului literar *centrată pe punctele tari* ajută elevii nivelului primar de învățământ la identificarea elementelor-cheie pentru interpretarea textului. Aceasta este calea de acces pentru elevi de a desprinde din text cele mai importante idei, alegând această cale îi vom ajuta să-și structureze ideile principale.

Alte modalități didactice eficiente la această etapă pot fi:

- activitățile de împărțire a textului în fragmente;
- discuții în baza întrebărilor formulate de elevi.

Realizând *relectura* putem aplica modalitatea de *abordare argumentativă* a textului literar.

Referindu-ne la textul „*Casa părintească*” de Spiridon Vangheli, am putea să propunem elevilor din clasa a IV-a să argumenteze răspunzând la întrebarea: *Care a fost boala care l-a încărunit pe Sandu?*

În baza informației aflate din text ei vor aduce argumente că dorul de casa părintească este cea mai mare boală din lume. Acestea sunt doar câteva dintre modalitățile de abordare a textului literar la nivelul primar de învățământ.

„Alegerea unei modalități sau alteia depinde de dificultatea textului” [5, p.158].

În concluzie, putem conchide că există întotdeauna mai multe căi de acces, opțiuni, modalități pe care le putem selecta pentru înțelegerea și interpretarea textului literar, dar cadrul didactic trebuie să le selecteze pe cele mai eficiente.

Anume cadrele didactice trebuie să găsească de fiecare dată cele mai eficiente modalități didactice pentru înțelegerea și analiza elementară a textului literar.

BIBLIOGRAFIE

1. LAZĂR A. *Limba și literatura română pentru învățământul primar*. Târgoviște: Editura Bibliotecă, 2018, 303p. ISBN 978-606-772-339-7.
2. PAMFIL A. *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*. București: Editura Art, 2016, 376 p. ISBN 978-606-710-419-6.
3. SĂMIHĂIAN FI. *O didactică a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev*. București: Editura Art, 2014, 405p. ISBN 978-606-710-005-1.
4. ȘCHIOPU C. *Metodica predării literaturii române*. Chișinău, 2009, 332p. ISBN 978-9975-901-91-8.
5. ȘERDEAN I. *Didactica limbii și literaturii române în învățământul primar*. București: Editura Corint, 2003, 316p. ISBN 973-653-208-9

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ РАБОТЫ НАД НЕХУДОЖЕСТВЕННЫМ ТЕКСТОМ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

THE FEATURES OF THE ORGANIZATION OF WORK ON NON-FICTIONAL TEXT IN THE LESSONS OF THE RUSSIAN LANGUAGE AND LITERATURE IN PRIMARY SCHOOL

Анжела Курачицки, доктор, конференциар, КГПУ им. И.Крянгэ
Angela Curacițchi, PhD, Assistant Professor, "Ion Creangă" SPU

ID ORCID: 0000-0003-1895-4470

CZU 821.161.1.09:373.3

Abstract

Literacy is the basic educational competence of the modern world, which allows each person to learn throughout life and master new information, gaining access to world and national culture, and expanding their inner world. One of the main skills of students, which plays a large role in the formation of literacy, is reading texts - fictional and non-fictional. International studies emphasize the importance of working with each of these types of text. The primary education curriculum in the Republic of Moldova aims at introducing a non-fictional text into the teaching process of primary school children. The process of working on this text requires from a modern teacher the ability to organize work and introduce techniques that allow assimilating the content of a non-fictional text. Purposeful work in this direction will form a model of a competent reader, who will not only have an interest in the book, but will also acquire the knowledge and skills necessary in everyday life.